

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ

Актуальність теми сьогодні ми вбачаємо за такими позиціями:

- невизначеність назви фундаментальної економічної науки через зміни у вузах України назв кафедр та курсів у пострадянський період;
- нездатність існуючих програм, підручників та навчальних посібників відбивати радикальні зміни в реальному економічному житті країни;
- відсутність загальних методологічних принципів економічного аналізу, що призвело до втрати предмета, об'єкта і методів дослідження;
- множинність економічних дисциплін, що виникли внаслідок "розтаскування і приватизації" цієї науки [1].

Організація економічної освіти підрастаючого покоління потребує чіпких і цілеспрямованих дій кожного учасника цього процесу. Його ефективність, на думку провідних спеціалістів у цій галузі (О.Аменд, В. Поляков, В.Розов, І.Сасова, Б.Шемякін, О.Шпак), визначається створенням нової системи неперервної економічної підготовки молоді, основоположними принципами якої повинні стати врахування регіональних умов, національних особливостей, культурно-історичних традицій, потреб особистості і суспільства.

Утвердження економічної теорії як загальнотеоретичної економічної науки визнається багатьма вченими. Надто складним залишається питання про визначення змісту цієї науки, взагалі, і в сучасних умовах, зокрема. Деякі вчені вважають, що така наука має бути фундаментальною і ідеологічно нейтральною. Вони виступають проти поділу економічної науки на ієрархічні розділи "загальна економічна теорія" і "теорія функціонування економіки", як це пропонує академік Л.І.Абалкін. На думку ж професора П.Єщенко, всі сучасні термінологічні визначення теоретичної складової економічної науки (економіка, політична економія, економіко, загальна економічна теорія тощо) доцільно об'єднати в одне – "економічна теорія". Це дозволить взаємодоповнити існуючі економічні школи, розширити предмет економічної теорії шляхом синтезування класичного та неокласичного напрямів, запровадити плюралістичний підхід до її вивчення.

Сучасний зміст економічної теорії – це сплав елементів знання різних шкіл та напрямів економічної думки. Дуже поширений погляд, згідно якого економічна теорія повинна з'ясувати економічну природу суспільства на основі загальноцивілізаційного підходу [1, с.41]. Багато економістів пов'язує предмет економічної теорії з "Економіксом" [3, с.10]. Частина економістів вважає, що економічна теорія охоплює політекономію, мікро- та макроекономіку [2, с.65-67], а окремі мікро- та макроекономіку, навпаки, вважають складовою політекономії [1, с.41]. Деякі економісти "загальну економічну теорію" визначають як науку, "яка вивчає поведінку людини у процесі господарювання". При цьому вони вкрай негативно оцінюють складові економічної науки, використання категорій "виробничі відносини", "економічні відносини власності" [1, с.42]. З іншого боку, існує точка зору, згідно з якою сучасна економічна наука має досліджувати економічне життя лише з позиції марксистського вчення.

Економічна теорія як навчальна дисципліна зараз є складовою навчальних планів педагогічного ВНЗ. При цьому частина вищих навчальних закладів має право вибору, що вивчати: чи політекономію, чи економічну теорію. Науковими колективами створено вже не одну програму курсу, але обговорення змісту викладання цього предмета продовжується, у чому, безумовно, є нагальна потреба.

На нашу думку, "економічна теорія" і "політична економія" – це два напрями дослідження на загальнотеоретичному рівні одного й того ж об'єкта – суспільної економіки. Але якщо політекономія робить акцент на дослідженні суті виробничих (економічних) відносин, і підкреслює, у масштабі суспільства (насамперед відносин власності), то економічна теорія, не ігноруючи цю сторону економічного життя, акцентує увагу на відносинах, які виражають функціональні зв'язки в економіці, дослідженні чинників ефективного використання обмежених ресурсів, економічної рівноваги і регулюючої ролі держави.

Разом з тим, є підстави відрізнити сучасну "економічну теорію" і від "економікс", як науки лише про ринкове господарство. І хоча отожднення цих понять і допускається науковцями, воно має відносний характер, як вираз певної альтернативи предмета політичної економії. Аналіз предмета традиційної економічної теорії показує, що від попередніх теоретиків залишаються тільки способи й принципи розв'язання, а самі проблеми сьогодні зовсім інші, серед яких необхідно виокремити глобальну – перехід від так званої соціалістичної системи господарювання до ринкової, ідентичність української економіки в міжнародному поділі праці.

У навчальних програмах радянської політекономії наголос робився на ідеологічній функції – штучному канонічно наперед визначеному і затвердженому обґрунтуванню правильності обраної командно-адміністративної моделі економіки і нищівній критиці ринкової моделі капіталістичних країн. З урахуванням викладеної обставини в економічній теорії як предмета викладання у вищій школі з'являється нова функція. Вона полягає у формуванні у свідомості народних мас економічного світогляду, що є сукупністю накопичених людством знань в галузі ефективного економічного пристрою суспільства, а також області шляхів досягнення економічного зростання.

Існують різноманітні підходи до визначення предмета економічної науки. Це природно. Зрозуміло, що перехід від одноконцептуальної до багатоконцептуальної економічної теорії породив низку методологічних і термінологічних проблем. Так, д.е.н. І.Малий, так обґрунтовує [1, с.103] необхідність сьогодні застосування "єкуменічного підходу" для пояснення сучасних проблем економіки, причинами яких є наукова обмеженість і неадекватність теоретичних економічних концепцій щодо визначення предмета і об'єкта дослідження економічної теорії у зв'язку з появою нової низки чинників глобального, інституціонального та інноваційного характеру.

Аргументація означеного підходу полягає в сприйнятті складових суспільних наук (економіки, філософії, соціології, історії) як органічно цілого, де об'єкт дослідження один – суспільство. Тому наукове бачення дійсних сучасних тенденцій розвитку суспільства неможливе без урахування взаємодії цих складових. Кожна з цих наук розвинула "власний" аналітичний апарат і досягла відповідних успіхів у поясненні явищ, що спостерігаються. Йдеться не про відкидання чи заперечення приблизниками однієї наукової школи теоретичних постулатів іншої, а про вміле використання раціональних зерен кожної з них, про вміння за необхідності переходити від одного типу інтерпретації до іншого щодо розв'язання конкретної економічної проблеми, про нееклектичне використання методології окремих концепцій, а для пояснення надто складного, надто взаємозалежного від політичних, економічних, соціальних й інших інституційних чинників сучасного детермінованого суспільства застосовувати їх одночасно [див. 1].

На думку ж К.Кривенка, марксистський підхід до визначення предмета політичної економії в широкому значенні є найбільш науково обґрунтованим, теоретично актуальним в умовах будь-якої соціально-економічної формації. Він пропонує таке визначення: "політична економія вивчає всю систему економічних відносин в їх єдності й взаємодії з обмеженими продуктивними силами та політичними, ідеологічними й соціальними інститутами суспільства в процесі їх діалектичного розвитку" [1, с.111]. Вона, пізнаючи закони, вказує шлях до кінцевого вибору рідкісних ресурсів, найкращого вироблення різних благ, розподілу й обміну їх з метою досягнення максимального задоволення потреб людини. Але, якщо зняти слова "обмеженість" і "рідкісність", то таке визначення предмета політекономії, з одного боку, є марксистським і традиційним як для радянської, так і для вітчизняної політекономії. А з іншого – воно за своїм змістом є на порядок змістовнішим за предмет економікс, тому що економікс зосереджує свою увагу лише на пошуку ефективного використання рідкісних ресурсів у виробництві товарів і послуг.

Пов'язуючи відмінності в поглядах на предмет економічної теорії з еволюцією самої науки, В. Радченко виокремлює методологічні похибки, які заважають утвердженню наукового підходу до визначення предмета економічної теорії: змішування категорій "предмет" і "об'єкт" економічної теорії; глибокі зміни в об'єкті економічної науки часто інтерпретують як основу для втрати економічною теорією своєї предметної ознаки, хоча в дійсності мова може йти "лише про нові якості в предметі; недостатнє врахування принципу детермінізму в дослідженні економічних процесів, унаслідок чого довільні конструції суспільно-економічних явищ змінюють зміст економічної теорії" [5]; виключення з змісту предмета економічних інтересів, підміна їх психологічними мотивами; порушення принципу історизму; механічне перенесення ознак розвинутої ринкової економіки на перехідну економіку (зокрема України) [5].

Одночасно спостерігаються новітні тенденції модернізації й диверсифікації методології економічної теорії через вплив точних, природничих, суспільних наук. Результатом є впровадження в економічну теорію системного аналізу, теорії ігор, еволюційного підходу (спадковість, мутації, конвергенція), психологічного підґрунтя мікроекономічної теорії тощо.

У західній економічній теорії історично склалась інша домінанта – ортодоксальна неокласика, якою визначались традиційні рамки методології. Тому якщо для вітчизняної науки перспективною тенденцією є її адаптація до загальномірного стану конкурентної багатопарадигмальності й предметно-методологічної розгалуженості, то для західної – "розширення меж пануючої неокласичної ортодоксії, її збагачення здобутками гетерогенних напрямів: соціальної, інституціональної й еволюційної економіки" [2, с.63].

Слід погодитися з висновками деяких вчених [див. 1], що в межах ортодоксальної теоретичної думки "неможливо переконливо пояснити багато економічних явищ і розробити рекомендації щодо розв'язання нагальних економічних проблем". Так, сучасна економічна теорія виявилася нездатною не тільки розв'язати, але навіть і передбачити проблеми перехідних економік. Наприклад, прогноз інфляції був занижений більш ніж у тисячу разів, неочікуваними виявилися кризи неплатежів, безпрецедентний спад виробництва й криміналізація суспільства. Практично в усіх теоретичних працях із питань приватизації припускалося, що вона сприятиме швидкому підвищенню ефективності, але практика спростувала ці припущення, не підтвердилася гіпотеза про спонтанний розвиток ринкової поведінки й ринкових інститутів.

З одного боку, економічна теорія є засобом пізнання суспільного виробництва і банком накопичених знань, з іншою — об'єктом вивчення студентами вищої школи. Як засіб пізнання і банку даних ця наука досягла достатньо високого рівня для того, щоб нею користувалися в процесі створення ефективних програм розвитку економічної системи практично будь-якої держави. Що стосується економічної теорії як об'єкта вивчення і як основи для формування економічного світогляду, то все йде набагато гірше.

По-перше, у вищих навчальних закладах малий обсяг годин викладання. Економічна теорія несе в собі десятки законів і декілька шкіл, які трактують багато по-різному. По-друге, теоріям розвитку суспільного виробництва в підручниках відводиться невинувато мало уваги. Сьогодні вони все більше стають схожими на підручники з підприємництва і все менше на підручники, що викладають теорію. По-третє, в навчальній літературі і викладацькій практиці вибрана неефективна методика викладу проблем економічного зростання. Традиційно, теоретичні підходи до проблем економічного зростання освітлюють підручники з історії економічних учень. Ця тенденція отримала такий розвиток, що деколи доводиться стикатися з думкою колег, що підручник з історії економічних наук — це і є справжній підручник економічної теорії.

На погляд деяких авторів, методика викладання повинна бути заснована на глибокому вивченні чотирьох базових способів досягнення економічного зростання. Причому, як основоположні повинні бути виділені всього два: бюджетна і монетарна експансія. Перший спосіб визначається з посилки, що шлях до економічного зростання лежить через підвищення споживчого попиту. Другий — для досягнення зростання визначає є пропозиція.

Бюджетна експансія, як метод, що виникає з пріоритету споживчого попиту, заснований на ідеї, що для підвищення обсягу суспільного виробництва, досить підвищити купівельну здатність простих споживачів. Слідуючи цьому правилу, провідним державам планети вдалося подолати глобальну депресію в період між двома світовими війнами. Причому, це не було його першим застосуванням. Пожвавлення економіки через підвищення купівельного попиту уміли досягати ще в середині століття і навіть раніше. Одним з тих, хто зробив спробу підведення під це правило теоретичної бази, був видатний англійський економіст Дж. М. Кейнс. Механізм дії цього способу простий: коли в простого покупця з'являються гроші, він поспішає в магазин і вимагає задоволення своїх споживчих амбіцій. Виробник реагує на збільшену платоспроможність шляхом збільшення виробництва, що, власне, і є економічним зростанням. Таким чином, завдання досягнення зростання зводиться до завдання дослідження способу вручення грошей рядовому споживачеві.

Найбільш ефективним став спосіб, що полягає в наданні різним фірмам державних замовлень на виробничий продукції, нездійсної статі товаром на споживчому ринку. Нею може бути масове будівництво автомобільних доріг або, наприклад, військове замовлення. Подібні роботи отримали назву "суспільних". Іншими перевіреними способами підвищення споживчого попиту є зниження податків на доходи населення і збільшення соціальних виплат. Оскільки всі витрати на підвищення купівельного попиту здійснюються за рахунок державного бюджету, метод отримав назву *бюджетної експансії*. Для економічних систем (країн), які знаходяться в стані депресії і страждають від безробіття, цей метод незамінний. Головними важелями держави в здійсненні бюджетної експансії є державні замовлення, податки на доходи громадян, витрати на соціальні потреби. Інфляція не стає чинником, здатним зупинити позитивний ефект від бюджетної експансії, оскільки збільшення грошової маси відбувається за рахунок збільшення числа заробітних плат, а не за рахунок підвищення їх рівня.

Монетарна експансія як метод проповідує послідовниками класичної школи. Теоретично його обґрунтував лауреат Нобелівської премії американський економіст М. Фрідмен. Він справедливо вважав, що в урівноваженій економічній системі розмір грошової маси строго відповідає кількості товарів. А якщо це так, то збільшення пропозиції на грошовому ринку (збільшення грошової маси) неминуче приведе до зміни обсягу товарної маси. Головне в цьому процесі не збільшувати об'єм грошової маси дуже швидко, щоб виробництво встигло за збільшенням грошей (приблизно на 3% за рік).

Кількість самих грошей збільшувати не обов'язково — досить збільшити швидкість грошового обігу. Оскільки класичний підхід виключає втручання держави в рішення економічних проблем, задачу збільшення грошової маси і підвищення швидкості грошового обігу пропонується вирішити силами банку за допомогою зниження норми позикового відсотка. Через цю обставину метод отримав назву монетарної експансії. Механізм дії монетарної експансії полягає у фінансуванні бізнесу за рахунок, головним чином, зниження позикового відсотка комерційних банків. Головним важелем досягнення економічного зростання методом монетарної експансії є позиковий відсоток. Метод монетарної експансії, також як і метод бюджетної експансії, добре зарекомендував себе на практиці.

У кожного з двох основоположних методів є свої переваги і недоліки [5, с.55]. Бюджетна експансія незамінна при значному безробітті, а також при сильному зuboжинні мас, оскільки здійснюється в короткий період часу. На її реалізацію потрібні всього декілька місяців, і в його течії вона дозволяє підтримувати високі темпи зростання. Але бюджетна експансія несе в собі і недоліки, головними з яких є екстенсивний характер її здійснення, зростання дефіциту державного бюджету і неможливість здійснення в період повної зайнятості. Монетарній експансії властиві інтенсивне зростання, можливість здійснення при повній зайнятості; вона не вимагає додаткових засобів, обходяться прискоренням грошового обігу. Але темпи досягнення ефекту від її впровадження низькі, з чим не погоджуються народні маси.

Недосконалість кожного з двох описаних методів породжує нові методи досягнення зростання, які, як і два основоположні методи, базуються на стимулюванні попиту або пропозиції. Зокрема, якщо держава має намір своїми ресурсами здійснити політику, направлену на підтримку бізнесу, то може допомогти йому зниженням податкового тягаря і профінансувати під низький відсоток ряд інноваційних проектів через спеціально створені для цього банки розвитку. Такий метод отримав назву економіки пропозиції [5, с.56]. Він широко використовувався в Японії в другій половині п'ятдесятих років минулого століття.

Різні комбінації приведених тут основних макроекономічних мерів і важелів уряду і національного банку здатні привести до створення безлічі різних методів економічного зростання.

Очевидно, що визначення змісту предмета економічної теорії завжди має відповідати досягненням світової економічної думки. Що ж стосується переходу до нової парадигми економічної теорії, яка широко обговорюється в економічній літературі, то найбільш актуальним це є для економічної думки країн постсоціалістичного простору, де створилася принципово нова суспільно-економічна практика, яка вимагає й інших теоретичних узагальнень.

Сучасна парадигма економічної теорії має виходити з принципів всебічності наукового дослідження, урахування результатів еволюції економічної думки тощо. Сьогодні особливе значення має врахування теоретичних положень тих шкіл, які обґрунтовують побудову соціально-зорієнтованої економіки й утвердження громадянського суспільства.

Висновки зі сказаного полягають у наступному. У демократичному суспільстві різко підвищується значення суспільної свідомості і економічного світогляду. Його формування, значною мірою, залежить від вищої школи і, зокрема, від викладання економічної теорії. Методика викладання економічної теорії повинна сприяти виникненню розуміння механізмів економічного зростання настільки, щоб, завдяки отриманим знанням, випускники вищої школи могли вільно брати участь у дискусіях на теми, пов'язані з економічним зростанням, вибором влади, а також для того, щоб вони могли нести ці знання в маси.

Сьогодні вже не можна не помічати, що так звані відсталі і перехідні стани є, по суті, нормою життя для мільярдів людей, а терміни подолання того, що прийнято називати відсталістю, постійно відсуваються. Якщо економічна теорія не бажає перетворитися на мертву кабінетну науку, вона, насамперед, має знайти шляхи і способи включення в коло досліджуваних явищ традиційних і перехідних господарських форм. Зробити це без якісних змін у методі не вдасться.

Існуючі і досить апробовані прийоми дослідження і моделювання економічної реальності виявляються неспроможними, коли потрібно розкрити сутність закономірних, але складних економічних процесів. Описана в науковій літературі діалектика предмета і методу науки, коли відображений теорією предмет перетворюється на засіб для добування нового знання, тобто на метод, усе-таки ніколи не дозволяла економічній теорії стати цілком автономною (тобто такою, що самозабезпечується з інструментальної точки зору), ланкою системи наукових знань. Сьогодні власні результати науки, отримані в межах колишніх підходів, дедалі менше можуть слугувати ключем до розуміння тих процесів, що були виключені з предмета науки в ході її історичного розвитку.

Роль природничих наук у розвитку економічних уявлень є двоякою: по-перше, загальний рівень розвитку природознавства виступає як одна із внутрішніх меж розвитку економічної теорії, її адекватності, прогностичності і т. ін.; по-друге, - природничі науки є імпліцитною базою формування і розширення методологічного інструментарію економічних досліджень.

Той факт, що засновники політичної економії були лікарями, математиками, натуралістами, звичайно трактується як цікавий сам по собі, але безпосередньо сутності справи не стосується. Іноді констатують, що У.Летті, Ф.Кене, А.Сміт принесли в економічну науку аналітичний метод, запозичений з природничих наук. Проте питання, чому саме цей метод виявився таким плідним, ставлять дуже рідко. Але ж аналітичний метод не просто забезпечив приращення економічних уявлень, а, по суті, породив економічну науку як таку.

За всіх розбіжностей класичних, посткласичних і неокласичних шкіл і напрямів вихідна методологічна традиція, що може бути умовно охарактеризована як лінійно-ньютонівська, залишалася незмінною упродовж останніх двохсот років.

Економічна наука сьогодні тільки наближається до наукової революції в тому розумінні, як те запропонував Т.Кун, а саме — до зміни парадигми, тобто дисциплінарної матриці, властивої даній системі знань. Сучасний стан економічного знання не дозволяє одержати відповіді на низку складних і гострих питань сьогодення.

Предмет економічної науки історично формувалася не тільки на основі об'єктивних потреб господарської практики, а й на основі об'єктивних пізнавальних можливостей методу. Проте рано чи пізно сфери економічного життя, які наука відкидає як несуттєві, починали спотворювати чіткі теоретичні моделі. Виникла критична реакція (насамперед у: німецькій історичній школі) у формі заперечення абстрактно-аналітичного методу взагалі. Але за цією формою, яка епатує "правовірних" економістів-теоретиків, був прихований досить серйозний зміст, що аж ніяк не зводився до декларованих крайностей

такого підходу.

Представники інституціонального напрямку одними з перших в економічній науці зробили усвідомлену і цілеспрямовану спробу пошуку нового об'єкта дослідження. Передумовою цього стало критичне ставлення до головних постулатів неокласичного напрямку – ідеї саморегульованої рівноваги, гармонії інтересів учасників ринкової системи, автоматизму в подоланні ненормальностей.

Отже, економічна наука не може брати як вихідний пункт абстрактну "економічну людину", але має враховувати те, що людина приносить із собою в економіку – звички, етнічні стереотипи, забобони, які можуть мати вирішальне значення у формуванні конкретних господарських систем. Потрібен міждисциплінарний підхід, який забезпечує необхідну взаємодію з іншими соціальними науками (соціологія, політологія, соціальна психологія тощо).

Сьогодні в економічній науці склалася унікальна ситуація: є всі необхідні передумови якісного стрибка, але сам стрибок ще не відбувся.

Для того щоб економічна наука змогла органічно асимілювати сучасне природничо-наукове бачення світу і людини в ньому, вона має спочатку описати свій предмет у тих нових поняттях, термінах і вимірах, що виявлені природничими науками як загальні форми організації природи і суспільства. Це дасть можливість помітити нові об'єкти, або не помічені до останнього часу, або ті, що виникли тільки зараз. Лише після цього з'являються передумови для більш глибокого аналізу предмета і побудови його формально-логічних моделей.

Пропонований підхід зовсім не означає недооцінки формалізованого знання. Формалізація забезпечує таке прирощення суми знань про предмет, яке жодним іншим шляхом досягнути бути не може. Йдеться про інше: можливості формально-логічних моделей найповніше реалізуються в рамках більш або менш однозначно окресленого предмета. За такого підходу стає ясно, що головне завдання сьогоденного етапу – побачити, класифікувати і систематизувати нові явища й аспекти економічного життя, причому бажано якомога в більш широкому контексті.

Проведений вище аналіз сучасної методологічної ситуації в економічній науці дозволяє зробити *висновок*: фундаментальна залежність методу від предмета в актуальному плані може виступати в певні періоди в перетвореній формі породження предмета методом. Наука спочатку описує, потім теоретизує. Наука, що описує, виступає як переважно інституціональна; наука, що теоретизує, – як переважно функціональна.

Отже, сьогоденний кризовий стан економічної науки можна розглядати як закономірний етап її еволюції, підготовлений, з одного боку, внутрішніми проблемами методологічного характеру, а з іншого - виникненням нових рис особливостей у структурі предмета, які не можуть бути адекватно описані в поняттях і підходах попереднього методу. Вихід із кризи відбуватиметься, по-перше, шляхом інтенсифікації переважно інституціонального опису, дослідження і моделювання економічної дійсності, і, по-друге, шляхом наступного органічного включення інституціонального підходу в методологічний інструментарій сучасної економічної науки – інституціональний неокласичний синтез.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми предметно-методологічного оновлення сучасної економічної теорії: науково-практичний семінар // Економічна теорія. – 2004. – №2.
2. Гриценко А. Логіка курсу економічної теорії / Гриценко А. // Економіка України. – 2000. – №4. – С.59.
3. Ковальчук О., Панчишин С. Проблеми вдосконалення фахової підготовки вчителів із циклу економічних дисциплін / Ковальчук О., Панчишин С. // Вісник Львівського університету. – (Серія педагогічна). – Вип. 15. – Част. 2. – ЛНУ., 2002. – С.78-81.
4. Радченко В.В. Предмет економічної теорії: сучасна інтерпретація в контексті розвитку економічної освіти в Україні / Радченко В.В. // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Серія 18. – Вип. 2. – К., 2005. – С.71-81.
5. Яременко О.Л. Історичний зміст кризи економічної науки / Яременко О.Л. // Економічна теорія. – 2004. – №2. – С.25-33.

Подано до редакції 18.06.10

РЕЗЮМЕ

Показано актуальну залежність меж і змісту об'єкта економічного дослідження від пізнавальних можливостей наявного методологічного інструментарію; обґрунтовано можливість і необхідність подолання кризи економічної науки шляхом збагачення її методу досягненнями сучасних природничих і соціальних наук; пошук і вибір нового об'єкта, адекватного новому методу.

Ключові слова: економічна теорія, предмет, метод, суспільне виробництво, політична економія, економічна криза, економічне зростання, ринкова економіка, перехідна економіка.

Л.Н. Дыба

СОВРЕМЕННАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ И ПУТИ ЕЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКОГО ОБНОВЛЕНИЯ

РЕЗЮМЕ

Показана актуальная зависимость пределов и содержания объекта экономического исследования от познавательных возможностей имеющегося методологического инструментария; обоснованно возможность и необходимость преодоления кризиса экономической науки путем обогащения ее метода достижениями современных естественных и социальных наук; поиск и выбор нового объекта, адекватного новому методу.

Ключевые слова: экономическая теория, предмет, метод, общественное производство, политическая экономия, экономический кризис, экономический рост, рыночная экономика, переходная экономика.

L.M. Dyba

MODERN ECONOMIC THEORY AND WAYS OF ITS METHODOLOGICAL UPGRADING

SUMMARY

The article demonstrates an actual dependence of limits and contents of object of economic research on cognitive capacities of present methodological tools; grounds possibility and necessity of overcoming crisis of economic science through enriching its method by achievements of modern natural and social sciences; shows searching for and selecting a new object appropriate for new method.

Keywords: economic theory, subject, method, public production, political economy, economic crisis, economic growing, market economy, transitional economy.